सम्पादकीयम्

संस्कृतं संस्कृतिश्चाधृत्य सुपल्लवितेन समाजेन भौतिक सुखस्योत्तुङ्गशिखरावाप्तये भारतस्य स्तम्भसदृशे द्वे संस्कृतसंस्कृती विस्मृतिपथं प्रापिते । मानवजीवनजीवातुभूतस्य संस्कृतस्य ईदृशे ऐदंयुगीनह्रासकालेऽपि प्रचारप्रसारार्थम् अनवरतं प्रवर्तमाना अस्माकमियं सुरभारतीपत्रिका हायनेऽस्मिन् एकपञ्चाशद्वर्षे प्रविशतीति गीर्वाणवाणीरसिकानां प्रेक्षावतां संस्कृतप्रणयिनां विदुषाञ्च पुरस्तात् समुद्घोषणेन नूनमस्माकं चेतांसि मोमुद्यन्ते ।

महाराजसयाजिरावविश्वविद्यालयान्तर्गतसंस्कृतमहाविद्यालयस्याधीतिबोधाचरणप्रचारशीलेयं सुरभारती प्रतिवर्षमिवाऽस्मिन् वर्षेऽपि वेद-वेदान्त-व्याकरण-साहित्य-ज्यौतिष-धर्मशास्त्र पुराणादिविषयानधिकृत्य नानाशास्त्रपारङ्गतानां परिशीलनसंशोधनपरिश्रमफलरूपान् विविधान् निबन्धान् रसिकानां पाठकानां संस्कृतानुरागिणां करकमलेषु प्रस्तौति, एतदर्थमस्माकं हृदयभाव-तरङ्गिणी परमानन्दसागरे निमज्जति।

साम्प्रतं संस्कृतभाषा समुपेक्ष्यते राज्याश्रयविहीना, लोके नार्थकरीति मत्वा नाधीयते बहुजनसमाजे तथापि धर्मार्थकाममोक्षप्रदानाय विशिष्टज्ञानपरिबोधाय परमोपयोगिनी दिव्यवाणीयं न केवलं भारतवर्षे किन्तु विश्वेस्मिन् विश्वे संस्कृतभाषानुरागिमण्डलेषु विश्वविद्यालयेषु च प्रचलिता । साम्प्रतकाले नूत्नप्रवाहदृष्ट्या संस्कृतस्य शास्त्रगतपदार्थस्य च नवीनीकरणं सरलीकरणं चात्यावश्यकम् । तदर्थं विद्वद्वर्येभ्यः समुचितलेखाः काव्यरचनाश्च समपेक्ष्यन्ते । वयमपि तदर्थं कटिबद्धाः ।

सुरभारत्याः मुद्रण-लिपिसम्पादनाय संशोधनादिकर्मणि डॉ. योगेश त्रिवेदी द्वारा यद् अमूल्य सहाय्यं प्रदत्तं सोऽपि नूनं साधुवादार्हः । अस्याः प्रकाशनाय लेखकमहोदयानां मुद्रणालय-व्यवस्थापकानां च भूरि-भूरि उपकारभारं स्मरामः ।

प्रधानसंपादकः

अनुक्रमणिका

१. सम्पादकीयम्

२. संस्कृतस्तुतिः — डा. रवीन्द्रकुमारः पण्डा

३. वैदिकभाषा-विषयिणी..... — आचार्यः डॉ. नारायणशास्त्री काङ्करः

४. वेदाङ्गज्योतिषे नाक्षत्रज्योतिषम् — डॉ. प्रयागनारायण मिश्रः

५. पर्यावरणदृष्ट्या वेदगतसंस्कृतसाहित्ये आधुनिके युगे प्रासङ्गिकता — डॉ. क्षितीश्वरनाथ-पाण्डेयः

६. पण्डितप्रवरश्रीबदरिप्रसादशास्त्रिणां कृतित्वं व्यक्तित्वञ्च — डॉ. प्रमोदकुमारः शर्मा

७. व्याकरणदर्शने प्रमाणमीमांसा — एसो. प्रो. भगवत् शरणशुक्लः

८. भर्तृहरेः शब्दब्रह्मप्राप्तिविकल्पविमर्शः — डॉ. सदानन्दत्रिपाठी

९. संस्कृतकथानाम् उपजीव्यग्रन्थाः — डॉ. रामपालशुक्लः

१०. पारम्परिकबौद्धिकशिक्षणस्य स्वरूपम् — डॉ. हरिप्रसादपाण्डेयः

११. नमोऽस्तु ते व्यासविशालबुद्धे — डॉ. योगेश-त्रिवेदी

१२. समाजद्रष्टा-महाराजसरसयाजिरावतृतीयमहोदयाः — डॉ. मीरा दुबे

१३. भाषा एवं गीर्वाणभारती — डॉ. नारायणपतिः

१४. श्वेतः काकः — वरदा वसा

१५. ऋग्वेदे सूर्यतत्त्वम् — डॉ. कपिलदेवः शास्त्री

१६. सैषा सर्वैव वक्रोक्तिः — डॉ. ललितः पटेलः

१७. संस्कृतं भारतीयसंस्कृतिश्च — नन्दकिशोर-मिश्रः

१८. [illegible] — [illegible]

सुरभारती

वार्षिकी पत्रिका २०१३-१४

प्रधानसंपादकः

प्रो. डॉ. रवीन्द्रकुमारः पण्डा

प्राचार्यः

संपादकः

डॉ. रामपालशुक्लः

अध्यक्षः

पारम्परिक-संस्कृताध्ययन-विभागः

बरोडासंस्कृतमहाविद्यालयः

म.स. विश्वविद्यालयः -वटोदरम्

संस्कृतस्तुतिः

संस्कृतं सुन्दरं संस्कृतं कोमलं, संस्कृतं मञ्जुलं संस्कृतं उज्जवलम् ।

संस्कृतं शोभनं संस्कृतं पावनं, संस्कृतं भूषणं ध्वंसते दूषणम् ।।१।।

सभ्यताकानने शोभते संस्कृतं, संस्कृतिप्रांगणे राजते संस्कृतम् ।

संस्कृता भारती भारते भासते, संस्कृताभूषणैः शारदा काशते ।।२।।

संस्कृतं पूज्यते ज्ञानिभिर्मानिभिः संस्कृतं सेव्यते योगिभिर्भोगिभिः ।

संस्कृतं गीयते कोविदैः पामरैः संस्कृतं वाञ्छ्यते मानवैर्दानवैः ।।३।।

संस्कतं वन्दतां संस्कृतं सेवतां, संस्कृते गाहतां संस्कृते डीयताम् ।

संस्कृतं त्रायतां संस्कृतं बुध्यतां, संस्कृतां भारतीं सर्वदा भाषताम् ।।४।।

संस्कृतं कामदं संस्कृतं मोक्षदं, संस्कृतं ज्ञानदं संस्कृतं मानदम् ।

संस्कृतं वित्तदं संस्कृतं शान्तिदं, संस्कृतैः पण्डितैः शोभते भारतम् ।।५।।

संस्कृतं रोचकं संस्कृतं मोचकं, संस्कृतं पोषकं संस्कतं तोषकम् ।

यत्र नः संस्कृतं तत्र नो भारतं, सादरं वन्दतां संस्कृतं भारतम् ।।६।।

रचयिता-डॉ. रवीन्द्रकुमारः पण्डा